

Jeltelen sírok közt Történetek a betyárvilág korszakából VIII.

Tóth Mór, a szegedi rendkívüli törvényszékhez beosztott királyi ügyész 1871. február 20-án Ráday Gedeontól jött ki. Amint a Rádaynak előadott ügy felett gondolkodva a nagy vizsgálóbíró Laucsik Máté szobái előtt elhaladt, az előszobából gyermekhangokat hallott. Hiszen a nagy tisztítási munka folyamán nem volt ritkaság a Csillagbörtön udvarán 10—14 éves gyerekeket is látni, akiknek már „múltjuk” is volt. De Tóthnak úgy tetszett, hogy az előszobából kitörő hangok még kisebbektől erednek.

Benyitott az előterembe s ott a terem egyik szögletében egy szép parasztasszony állott a fegyveres őr mellett; az asszony szoknyájába egy szép mintegy 13—14 hónapos leánygyerek kapaszkodik, és kenyeret kér. Amint ez kérte a kenyeret, a terem másik oldaláról is hangzott „éhes vagyok!” Odafordult Tóth s ott meg egy másik szép paraszt menyecskét látott. Annak a szoknyájába pedig egy szintén 12—14 hónapos fiúgyerek kapaszkodott. A két szép parasztasszony szomorúan nézett a gyerekekre. Hej Laucsik fog nektek már kenyeret osztani! Rab kenyér lesz az, keserű kenyér lesz az! Tóth Mór mindig hordott cukorkákat magával. Nagy gyermekbarát volt. Mindegyik gyerekeknek adott egy-egy darab cukrot, amire azok megszűntek panaszkodni.

Kérdezte a leányas asszonytól, hogy hívják a kisleányt.

— Ez csak az én nevem viseli. Turcsányi Anna. Tetszik tudni, mikor esküdni kellett volna, a lány apja futóra vette a dolgot.

— Most is fut?

— Nem — sóhajta a fiatal asszony — most már a Ráday bölcsőjében ringatják.

— Tehát itt van. Sokért?

— Hát bizony . . .

Kérdezte a másik anyától a kisfiú nevét.

— Ennek az apjának csak az esküvő után kellett futni. A fiú neve Siger Péter Pál.

A kisfiú is, a kislány is gyönyörű gyermek volt. Szép, piros pozsgás, egészséges mind a kettő. Rózsa nyílt az orcájukon. Tóth sóhajtott. Mi lesz ezekből csak két hét múlva is. A csillagbörtön megviselte a nagyokat is, de a kicsinyekbe halált oltott be. Azt már nem kérdezte, hogy ők is benne vannak-e abba a fokba. Azt úgy is gondolta; de hát azt megtudta, hogy mikor Laucsik behozat valakit, akkor már annak az egész élete történetét ismeri.

Benyitott Laucsik Mátéhoz. Az nagy komoran rakosgatott valami írásokat. Bizonyosan az asszonyokra vonatkozó részeket válogatja ki.

— Na, szép ügyésem, mit akarsz ?

— Gyönyörű két gyerek van az előszobádban.

— Egyik sincs még 20 éves, de rettenetes sok az amiben részt vettek. Talpig selyemben jártak ezek. A Siger, meg Daru szeretik a szépet, asszonyban, ruhában. Maguk is szép legények.

— De én nem azokról, hanem azok gyerekeiről beszélek. Nem nézted meg őket.

— Olyan gyerekektől még nem tudhatok meg semmit — felelt a nagy nyomozó — mit nézzek rajtuk. Úgy is ... eh, de én nem tehetek róla.

— Majd én teszek — felelt Tóth — ha ideadják.

— Nem szopós már, majd én elveszem.

— Úgy nem, Máté. Nekik bele kell egyezni.

— Hát azt is megtehetem Móricz.

— De nem úgy Máté. Önkényt kell ide adniok.

Máté ránézett az ügyészre.

— Látszik, hogy csak az irodából ismered ezt a népet. Nyugodtan abbahagyhatod. Ha széttépi se adja oda.

— Majd meglátjuk. Megengeded, hogy beszéljek velük?

Laucsik vállat vont és a másik szobába ment.

Nem kellett csak néhány perc, s már a két asszony rikácsolva kiabált Tóthra. Hogy tán elakarja adni töröknek, tatárnak a gyerekeket. Nem adják, nem adják. Tóth befogatta az őrökkel a szájukat s mondta:

— Nem adom el. Az első bölcsődébe helyezem el, ott gondot fognak rá viselni. Itt halálos

betegséget kapnak, elpusztulnak. Írást adok mind a kettőnek, hogy átvettem a gyereket, s ha kiszabadultok, ha élnek átadom, ha halnak, sírjukhoz vezetek.

A két asszony ebből nem hitt semmit, szidták az ügyészt. Az el is ment. Laucsik előjött a másik szobából.

— Ne féljetek, a ti akaratotok nélkül el nem engedem venni a gyerekeket.

Majdnem kezet csókoltak neki. Ez az igaz ember. Ennek az igaz embernek aztan vallottak mint a parancsolat, és bizony-bizony 10 esztendei rabság nézett rájuk.

Alig telt el két hét, a két szép asszony Tóth Mór elé vezettette magát. Sápadt volt már mind a kettő, de sápadtabb a két gyermek. Ott kérdezték, hogy igazán tetszik-e adni írást a két gyerekről.

— Adok mindegyiknek külön. Hanem látjátok amikor én szóltam, akkor kellett volna ideadni.

— Tessék elhagyni — szólt Turcsányi Anna — nehéz ezt még most is megtenni. De mikor láttuk halványodni, halványodni az arcuk rózsáját! Oh jaj. Tessék, színtelen most már egészen. Hát az a nagy, hatalmas úr is aláírja az írást ?

— Ráday kormánybiztos úr ? Legyen, az is aláírja.

— Tessék itt a gyerek. Tessék megengedni, hogy minden héten feljöhessünk ide.

— Jó. Mindjárt itt lesz az írás.

A két gyereket elvezette.

* * *

Csakhogy már 1871. ápril 29-ről, majd május 17-én kapta Tóth Mór a Pesti Első Gyermekek Menhely intézeti orvosától dr. Torday Ferencről a hivatalos írást, hogy Turcsányi Anna ápril 28-án, Siger Péter Pál pedig május 16-án heveny gümőkórban — tuberculosis pul monum — meghalt, és a Szent Rókus kórházba eltemettetés végett „elbocsájtottak.”

Akkor már a két asszony Márianosztrán volt.

* * *

Debrecenben volt már Tóth Mór 1881-ben. Éppen a Honvédkertet rendeztette, mikor jelentették neki, hogy két parasztasszony akar vele beszélni.

— Hát miért nem mondtátok, hogy jöjjenek ide ?

— Furcsa nép az, tekintetes királyi ügyész úr. Az egyik tud olvasni, s az ajtó felett elolvasta a tekintetes úr nevét, s most azt mondja, hogy ő onnan el nem megy, ne tegyék őtet bolonddá, mert ide ki van írva, hogy ez a szobája, tehát oda vissza is kell neki jönni.

— Na, né! Mintha én bujkálnék valaki elől. Na de megyek.

Két sápadt vénasszonyt talált az ajtója előtt.

— Mit akarnak nénikék?

— Nénikék ! — szólt az egyik asszony — nem vagyunk mi még nénikék. Ez itt Sigerné 29 éves, én magam pedig 28 éves. De tetszik tudni 10 év Márianosztrán.

(Úgy látszik akkor még nem volt olyan jó dolguk a rab asszonyságoknak)

— Magát hogy hívják ?

— Turcsányi Anna. Valamikor „gyöngyvirágom Anna” volt a nevem. Daru nevű paripán, Daru Jóska járt hozzám. A húgom Örzse pedig volt a „Piros Rózsa”.

Tíz éves emlékek.

De derengett is már valami Tóth előtt. Jobban szeretette volna, ha ez a két asszony nem talál rá.

— Hogy taláztatok rám ?

— Nyomról-nyomra, Szegedről Pest, aztán Eger, aztán Debrecen. Ide értünk.

— Mit akartok?

Mind a két asszony megfakult írást vett elő.

— Tessék előadni a gyermekünket. Most már szépek, nagyok, kedvesek lehetnek. Tessék ide adni őket.

Tóth nagyot sóhajtott. A két asszony megragadta. Hol van az én kis Annám, az én kis Péterem? Mi már megszenvedtünk mindenért, magunkért is, másokért is, most már nekünk is lehet egy kis örömünk. Féléve elmúlt, hogy kóborlunk a tekintetes úr után, az édes kis gyermekeink után. Hol vannak, hol vannak?

Tóth felfelé mutatott. Az égben.

A két asszony jajongva rogyott a földre. Jajgatott, szitkozódott, imádkozott.

— Nem, nem lehet! kiáltott Sigerné. Azért nem adja ide, mert rosszak voltunk. Óh jószágos uram, jók leszünk, jók leszünk már, csak adja vissza őket!

És reménykedve néztek az ügyész arcába.

— Nem szoktam hazudni — szólt az komolyan — délután legyetek itt, megmutatom a bizonyítványt.

Kikereste, s előhozta nekik a dr. Torday Ferencz uram bizonylatát.

Hát ott volt, látták, hogy igaz. De ismét rátámadtak az ügyészre. Sigerné lobogtatta a Tóth Mór írását.

— Itt az áll, hogy ha meghaltak, a sírjaikat megmutatja. Tessék megmutatni.

Jeltelen sírok közt. Történetek a betyárvilág korszakából VIII.

Írta: Pataky István

2019. január 15. kedd, 00:00 - Módosítás: 2019. január 12. szombat, 18:58

— De hisz Pesten lettek eltemetve. Jeltelen sírok közt. Asszonyok, itt van mindegyiknek 20 —
20 forint, utazzatok fel Pestre, járjatok azok a jeltelen sírok közt. Hátha a ti anyai szívetek
megdobban valamely sír mellett, s ott leborulhattok zokogni és imádkozni...

Forrás:

Nyírvidek. A Szabolcsvármegyei Községi Jegyzők és a Szabolcsmegyei Tanítóegyesület
Hivatalos Közlönye. XXIX évfolyam 19. szám. 1908. május 10. 2—3.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Nyirvidek_1908_01-06/?pg=171&layout=s